

p. ex., versos 75.5, 75.7, 74.4f., de l'*Altnordisches Lesebuch* de Ranke), mostren que es tracta efectivament d'una penya abrupta. El mot figura en la llengua, amb tota mena de fraseologia: *Þritugur hamarr* «a crag thirty fathoms high», *hamar-rífa* «rift in a crag», *hamar-skúti* 'penyal balmat o prominent', *hamar-gnípa* 'cim d'un penyal', *hamar-klettr* «crag, rock», *hamra-fjall* 'muntanya penyalosa', *hamra-klif* 'escletxa entre dos penyals', *hamra-skarð* id. Segueix viu en islandès modern, on al costat de *hamar* 'martell' i «hamarr» hi ha el compost *hámark* 'punta culminant', *hamra-gjá* 'gorja entre penyals' (Brynjólfsson); i en la toponímia noruega (recorden *Hamar* i *Hamarfest* ciutats en les muntanyes). En lleus variants, en altres llengües germàniques: a-al. mj. *hamel* 'altura rosta, estimball' («klippe, steile höhe»), nor. dial. *humul* 'pedra' ço que ja s'anuncia en l'esc. ant. *hōmul-grýti* 'acumulació de còdols sota una crosta de terra' (Falk-Torp., *Norw.-Dän. Et. Wb.*, s. v. *hammer*).

I encata coses semblants en llengües més llunyanes dins la gran família: el scr. *áčman* aplega les accs. 'enclusa', 'mall', 'arma de pedra' i 'penya', i l'adjectiu *áčmara* és 'petri'; fit a fit del gr. *ὄκμων* 'enclusa' hi ha el lit. *akmū*, let. *kamy* 'pedra' i rus *kámenj* 'roca'; i tingué parentela cèltica: ACAUNOM 'penya' (d'on pots el nom del nostre *Montgó*), del qual vaig assenyalar bastantes romanalles hispàniques en el vol. del *Col. Prerrom. Salm.* 1974, 140-2. Però no ens calia anar tan lluny, perquè en la nostra toponímia, trobem un paral·lel tan eloqüent com la *Marina de l'Enclusa* a la costa penyalosa menorquina, Ferreries; hi ha l'enorme penyal de l'*Enclusa* entre Benavarrí i Llaguardes; i a Plan de Gistau, el Puente de l'*Enclusa* (Elcock, 1.ª *Reun. Top. Pir.*, 98).

DERIV.: *Mallar* tr. 'batre amb un mall': «les dones -- / pus prest que'l ferre, / si hom no'l *malla* / o no'l treballa, / prenen rovell: / són oripell / e brut estany / -->», JRoig (*Spill*, 7789) (per a la possibilitat que n'hi hagi un cas en Eiximenis, veg. *MALDAR*). Verb comú amb el port. *malhar*, cast. *majar*,² oc. *malhar* id., bc. bisc. i guip. *mailatu* 'abonyegar'; i fins sospitem que *MALLEARE ja vagi existir en llatí vulgar (tenint en compte que *malleatus* i *malleator* ja es troben en l'Antiguitat), sense estar-ne segurs (un francès *mailler* és rat).

Amb el sentit primitiu resta viu sobretot en val.: «¿Hau vist com en la encrusa - lo ferro que caldeja, / *mallant-lo* braços jóvens, - si'n trau d'espurnegall?», maestr. (*Seidia*, 59); «el ferret que feha aquells claus tan barats, el qual necessitava tindre tota la paciència de Job per a *mallar* hòres y hòres, y guanyar tan pòc», MGadea (*T. del Xè II*, 52); «el ferro es *malla* calent», prov. (Salvà, *Callosa II*, 122); però allà també (com fóra el cas d'Eiximenis) pren un sentit metafòric 'bregar durament, porfidiejar': «pero debáes *mallém*: en Espanya de tot mudarem menys de conductax», «seria pèdre el temps y *mallar* debáes» (*T. del Xè I*, 9, 174, 285). Vegeu a *MALDAR* la cita del mot que hom ha llegit *maldar* en Eiximenis.

Sobretot en els nostres Pirineus centrals es torna el

mot per a 'batre (els cereals)', en particular: així a tot l'Alt Pallars-Ribag. almenys; sembla que es pot aplicar a tots els mètodes de batre (Pont de Suert, *BDLC XII*, 177; «guarda si nos vendrias a *malá* bell dia» 'a batre, alguns dies' demanava l'amo d'un mas de Vilacarle a un treballador pagès veí, 1957, «cast. *trillar*», Sopeira, *CongrLICat.*, 426); mentre que a tota la Vall d'Aran és 'batre amb batolles' (*lažéts* FLAGELLOS) i igual a Benac i Vall de Barravés (Griera, *BDC VI*, 19; Ferraz, 75); d'on el postverbal benaquès *máls* 'batolles', Griera; a la Vall Ferrera, almenys a Tor, és 'picar amb les garbes per fer-ne saltar el gra' (1932); mentre que a tota la de Cardós, i a Farrera consisteix a picar-les amb l'*escassor*, posant-les damunt la *maja-déra*, i només es fa amb el sègol (i sembla que a Areu s'aplica a tots dos procediments, 1933-4); mentre que a Andorra es diu també del batre amb animals, *malá pála*, a la Maçana: Krüger (*Hochpyr. A*, I, 164).

De la banda obaga de la serralada això té gran extensió: des de la Vall d'Aran fins el Bearn (Palay) i Alvèrnia: si bé a Vinzelles *mályá* és «décortiquer le trèfle» i «quelquefois», «battre le blé» (*RLR LXIII*, 104); i *mallar* continua fins molt enllà de l'Alt Aragó (Casac., *BDC XXIV*).

En els altres parlars catalans també està representat tot això, en part amb altres extensions de sentit: en el Conflent sembla aplicar-se especialment a badar forat en una roca a cops de mall (el pastor de Conat m'ho explica a prop. d'una penya dita *Mallera*, 1960). A Menorca és per una banda 'maldar, treballar durament' (proverbi «qui *maà*, menja»); i també, partint de la idea de 'batre', s'usa transitivament per 'vèncer en lluita': «a terres estrangeres, ses vaques *maen* es bous» (Camps Merc., *Folk. I*, 295, 283, 323; Moll, *AORBB III*, 15).

Mallada, Fabra encarregà en una llista de 1947 que s'afegís al seu dicc. amb la definició «llit de palla mallada». *Mallado(r)* 'el lloc on mallen la palla amb animals' and. (Krüger, *I. c.*). *Malladora* (-*adóra* Farrera de Pall., -*adéra* Cardós i Areu, -*adéra* Tor) 'estri de fusta damunt el qual es posen les garbes de sègol, per mallar-les amb l'escassor' (1932-4). *Malladissos*. *Malladura*. *Mallaire*. *Mallal* 'porc' dada isolada, confusió de lexicògraf de l'it. *maiale* amb el val. S. *mallal* peça de l'almàssera, el qual pot ser derivat de *mall*, comparat amb l'eix de ferro. *Mallet*. *Mallo* (cf. el men. *mallar*, en lluita). *Malló*. *Remallar*; *remallada*.

Mallol [1043, *BABL VI*, 354], doc. on ja sembla designar una vinya (novella és clar): del ll. MALLEOLUS, pròpiament 'martellet' (dim. de MALLEUS), d'on 'sarmen de vinya tallat en forma de martell o crossa, per plantar-lo'. Com ho explica St. Isidor, «*malleolus* est novellus palmes --- cognominatus --- quod in ea parte qua deciditur, ex veteri sarmenno prominens, utrimque mallei speciem praebeat» (*Etym.* xvii, 5), d'on ha passat a totes les llengües romàniques (*magliolo*, *mailleul*, *majuelo* etc.).

Des de la idea de 'cep novell' es va passar després a 'vinya nova', que és també el sentit que té ja en un passatge de JRoig, parlant figuradament de la Verge,